

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2023. gada 21. novembrī

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Artūrs Kučs un Anita Rodiņa,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 173/2023),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Atlīdzināšanas likums) 2. panta otro daļu, 5. pantu un 6. panta pirmo daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. pantam un Ministru kabineta 2010. gada 7. decembra noteikumu Nr. 1098 “Noteikumi par rīcību ar administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentiem” (turpmāk – Noteikumi Nr. 1098) 61. punktu par neatbilstošu Satversmes 105. pantam.

2. Atlīdzināšanas likuma 2. panta otrā daļa noteic, ka šā likuma noteikumi piemērojami arī šajā likumā tieši neminētos gadījumos, ja kriminālprocesā vai administratīvā pārkāpuma lietvedībā privātpersonai nodarīts kaitējums iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas rīcības dēļ.

Saskaņā ar Atlīdzināšanas likuma 5. pantu privātpersonai ir tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu, ja iestājies viens no šādiem apstākļiem:

1) spēkā stājies lēmums par administratīvā pārkāpuma lietvedības izbeigšanu sakarā ar to, ka:

- a) nav bijis notikuma vai tajā nav administratīvā pārkāpuma sastāva,
- b) fiziskā persona rīkojusies galējās nepieciešamības vai nepieciešamās aizstāvēšanās stāvoklī;

2) administratīvās aizturēšanas termiņš pārsniedzis likumā noteikto termiņu.

Atlīdzināšanas likuma 6. panta pirmā daļa noteic, ka iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcība šā likuma izpratnē ir prettiesiska, ja ar šo rīcību pārkāptas tiesību normas un vēlāk iestājies viens no šajā likumā norādītajiem kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskajiem pamatiem. Prettiesisku rīcību konstatē ar iestādes, kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas vai tiesas nolēmumu.

Savukārt Noteikumu Nr. 1098 61. punkts paredz, ja izņemtā manta ir realizēta, jo tā šo noteikumu 29. punktā minētajā termiņā no Nodrošinājuma valsts aģentūras nav pārņemta, aģentūra no ieņēmumiem, kas gūti, realizējot izņemto mantu, atskaita ar izņemtās mantas nogādāšanu glabāšanai, glabāšanu un realizāciju saistītos izdevumus, bet atlikušos naudas līdzekļus ieskaita valsts pamatbudžeta ieņēmumu kontā.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 3. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma un Ministru kabineta noteikumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Pieteikuma iesniedzēja apstrīd divu normatīvo aktu – Atlīdzināšanas likuma un Noteikumu Nr. 1098 normu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību aktiem.

Vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajos gadījumos. Ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos vairāku normatīvo aktu normu apstrīdēšana vienā pieteikumā ir pieļaujama arī tad, ja apstrīdētās normas regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus un šo normu izvērtēšana vienas lietas ietvaros veicinās lietas vispusīgu un procesuāli efektīvu izskatīšanu (*sal. sk. Satversmes tiesas 3. kolēģijas*

2021. gada 16. augusta lēmuma par lietas Nr. 2021-34-01 ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 134/2021 7. punktu).

No pieteikuma ir gūstams apstiprinājums tam, ka Atlīdzināšanas likuma 2. panta otrā daļa, 5. pants, 6. panta pirmā daļa un Noteikumu Nr. 1098 61. punkts regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus un to satversmības izvērtēšana vienas lietas ietvaros varētu veicināt lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskārums gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

7. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa pieteikumā šo uzskatu pamatot.

Atbilstoši Satversmes tiesas likumam personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētās pamattiesības; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 28. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-52-01 13. punktu*). Persona ir tiesīga vērsties Satversmes tiesā tikai tādā gadījumā, kad pastāv tieša saikne starp šīs personas pamattiesību ierobežojumu un pieteikumā apstrīdēto normu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12. punktu*).

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Valsts policija veica pārbaudi Pieteikuma iesniedzējas uzņēmuma teritorijā un, konstatējot pārkāpumus, [datums] izņēma 10 100 litrus naftas produktu. Izņemtā manta tika nodota glabāšanai Nodrošinājuma valsts aģentūrai (turpmāk – Aģentūra). Administratīvā pārkāpuma lietvedība noslēgusies [datums], kad stājās spēkā Zemgales rajona tiesas spriedums par lietvedības izbeigšanu administratīvā pārkāpuma lietā un izņemtās mantas atdošanu Pieteikuma iesniedzējai. Tiesa atzina, ka bija iestājies noilgums personas administratīvai sodīšanai.

Pieteikuma iesniedzēja vērsās Valsts policijā, lūdzot atlīdzināt zaudējumus, kas radušies saistībā ar mantas izņemšanu un konfiskāciju. Proti, tai ticis nodarīts kaitējums, jo naftas produkti to glabāšanas laikā ir zaudējuši savu kvalitāti. Pēc tam, kad Valsts policija minēto prasījumu noraidīja, Pieteikuma iesniedzēja vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu. Gan Administratīvā rajona tiesa, gan arī Administratīvā apgabaltiesa pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesa atzina, ka nav iestājies neviens no Atlīdzināšanas likuma 5. pantā paredzētajiem apstākļiem, tāpat nav konstatējama Atlīdzināšanas likuma 2. panta otrajā daļā un 6. panta pirmajā daļā minētā iestādes prettiesiska rīcība. Tāpat, tā kā Pieteikuma iesniedzēja atteicās pieņemt tai konfiscēto mantu, Aģentūra, pamatojoties uz Noteikumu Nr. 1098 61. punktu, to realizējusi un iegūtos līdzekļus ieskaitījusi valsts budžetā. Senāts atstāja negrozītu Administratīvās apgabaltiesas spriedumu.

Pieteikuma iesniedzējas ieskatā Atlīdzināšanas likuma 2. panta otrā daļa, 5. pants un 6. panta pirmā daļa liedzot administratīvajām tiesām tiesības izvērtēt jautājumu par administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu gadījumos, ja administratīvā pārkāpuma lieta izbeigta uz noilguma pamata. Tādējādi ar šīm normām esot aizskartas Pieteikuma iesniedzējas no Satversmes 92. panta izrietošās tiesības uz taisnīgu atlīdzinājumu. Savukārt Noteikumu Nr. 1098 61. punkts aizskarot Pieteikuma iesniedzējas tiesības uz īpašumu, jo pieļaujot administratīvā pārkāpuma lietvedībā izņemtās mantas realizāciju un iegūto naudas līdzekļu ieskaitīšanu valsts budžetā.

7.1. Atlīdzināšanas likuma 5. pants noteic, kādos gadījumos privātpersonai ir tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu, 6. panta pirmā daļa definē iestādes prettiesisku rīcību, savukārt likuma 2. panta otrā daļa paredz, ka privātpersonai ir tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu arī šajā likumā tieši neminētos gadījumos, ja tostarp administratīvā pārkāpuma lietvedībā privātpersonai nodarīts kaitējums iestādes prettiesiskas rīcības dēļ. Minētās Atlīdzināšanas likuma normas neliedz administratīvajai tiesai lemt par kaitējuma atlīdzināšanu iestādes prettiesiskas rīcības dēļ, ja administratīvā pārkāpuma lietvedība izbeigta uz noilguma pamata. To apliecina arī apstākļi, ka gan Administratīvā rajona tiesa, gan arī Administratīvā apgabaltiesa izskatīja Pieteikuma iesniedzējas pieteikumu par kaitējuma atlīdzinājumu pēc būtības. Tādējādi pieteikumā nav pamatots tas, kā tieši Atlīdzināšanas likuma 2. panta otrā daļa, 5. pants un 6. panta pirmā daļa skartu Pieteikuma iesniedzējas 92. pantā ietvertās pamattiesības. Tādējādi no pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem nav gūstams apstiprinājums, ka starp Pieteikuma iesniedzējas norādīto Satversmes 92. pantā ietverto pamattiesību aizskārumu un minētajām tiesību normām pastāvētu tieša saikne.

7.2. Atbilstoši tobrīd spēkā esošajai Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 274.¹ panta pirmajai daļai atbildīgā institūcija lēmumā par administratīvā soda uzlikšanu vai lietvedības izbeigšanu noteica, kas darāms ar pārkāpuma izdarīšanas rīkiem vai citiem

izņemtajiem priekšmetiem un dokumentiem. Zemgales rajona tiesa spriedumā noteica, ka pēc tā spēkā stāšanās izņemtā manta ir atdodama Pieteikuma iesniedzējai. Turpmākās darbības ar izņemtās mantas atdošanu vai realizāciju regulētas Noteikumu Nr. 1098 III-IV sadaļā. Šīs normas noteic Aģentūras un mantas īpašnieka rīcību izņemtās mantas pārņemšanā, kā arī Aģentūras rīcību izņemtās mantas realizācijā vai iznīcināšanā gadījumā, ja noteiktajā termiņā izņemtā manta netiek pārņemta. No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja atteikusies pārņemt tai izņemto mantu, jo uzskatījusi, ka Valsts policijai bija pienākums iznīcināt izņemto mantu, atlīdzinot pieteicējai tās vērtību. Savukārt Aģentūra, pamatojoties uz Noteikumu Nr. 1098 61. punktu, izņemto mantu realizējusi un saņemtās naudas līdzekļus ieskaitījusi valsts budžetā. Proti, Pieteikuma iesniedzējas ieskatā Aģentūrai bija jāpiemēro cita Noteikumu Nr. 1098 norma.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tā vispārīgā gadījumā nepārvērtē tiesību normu interpretācijas un piemērošanas jautājumus (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 17. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-01-01 11. punktu*). Ņemot vērā, ka Pieteikuma iesniedzēja Noteikumu Nr. 1098 61. punkta iespējamo neatbilstību Satversmei pamato galvenokārt ar tā piemērošanu, kolēģija negūst apstiprinājumu tam, ka tieši minētā tiesību norma, nevis tās piemērošana konkrētajā situācijā rada Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. pantā ietverto pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to pieteikums par Atlīdzināšanas likuma 2. panta otrās daļas, 5. panta un 6. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 92. pantam un Noteikumu Nr. 1098 61. punkta atbilstību Satversmes 105. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 173/2023).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš